

PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC SÁO RECORDER CHO HỌC SINH LỚP 6

HÀN THU PHƯƠNG

Email: Hanphuong34@gmail.com

Học viên K17 - Lý luận và PPDH Âm nhạc, Trường ĐHSP Nghệ thuật TW

METHOD OF TEACHING RECORDER FLUTE
FOR 6TH-GRADE PUPILS

TÓM TẮT

Giáo dục âm nhạc là một thành phần không thể thiếu trong giáo dục bắt buộc (phổ cập) ở hầu hết các nước trên thế giới, cho dù ở những nước đó có sự khác biệt về địa lí, chính trị, kinh tế, tôn giáo, văn hóa, xã hội... Nội dung bài viết tập trung vào các phương pháp dạy học sáo Recorder cho học sinh lớp 6 hiện nay trong chương trình phổ thông ở Việt Nam. Tác giả đã sử dụng phương pháp nghiên cứu tư liệu và quan sát thực tiễn, thực nghiệm trong các lớp học của học sinh lớp 6 để đưa ra các phương pháp và biện pháp dạy học sáo Recorder hiệu quả nhất. Những phương pháp này rất có ý nghĩa đối với giáo viên giảng dạy âm nhạc trong các trường phổ thông hiện nay.

Từ khóa: Phương pháp dạy học, sáo Recorder, học sinh lớp 6

ABSTRACT

Music education is an indispensable component of compulsory (universal) education in most countries worldwide, despite differences in geography, politics, and economic s, economics, religion, culture, society... The content of the article focuses on the methods of teaching the Recorder flute to 6th-grade pupils today in the high school program in Vietnam. The author used documentary research methods and practical observations and experiments in the classrooms of 6th-grade pupils to come up with the most effective strategies and measures for teaching the Recorder flute. These methods are significant for music teachers in high schools today.

Keywords: Teaching methods, Recorder flute, 6th grade pupils

ĐẶT VẤN ĐỀ

Với xu thế hội nhập quốc tế và định hướng phát triển toàn diện cho học sinh (HS), theo chương trình giáo dục phổ thông môn Âm nhạc 2018, từ lớp 4 trở lên, HS được học những nhạc cụ về giai điệu và hòa âm, ngoài những nhạc cụ phổ biến ở địa phương như: đàn môi, khèn, đàn tính, đàn Trưng, công chiêng... các em cần học một trong các nhạc cụ: kèn phím, kèn harmonica, đàn ukulele và sáo Recorder... Ở Việt Nam những năm gần đây, sáo Recorder soprano đã được sử dụng trong chương trình giáo dục tại Việt Nam, thông qua dự án Giáo dục âm nhạc và sử dụng nhạc cụ Yamaha, kết hợp với Bộ GD&ĐT Việt Nam. Bắt đầu từ năm học 2021 - 2022, sáo Recorder được đưa vào dạy học chính thức trong sách giáo khoa (SGK) Âm nhạc 6 và từ năm học 2023 - 2024 được đưa vào dạy học chính thức theo SGK Âm nhạc 4. Học sáo Recorder từ bậc tiểu học sẽ định hướng, hình thành và rèn luyện cho HS kỹ thuật thổi sáo bài bản, nâng cao khả năng cảm thụ âm nhạc tạo nền tảng vững chắc cho HS vào bậc trung học cơ sở.

NỘI DUNG

1. Phương pháp dạy học sáo Recorder

Phương pháp dạy học (PPDH) là sự kết hợp hữu cơ,

biện chứng giữa phương pháp dạy của GV và phương pháp học tập của HS. Phương pháp dạy đóng vai trò chủ đạo, phương pháp học có tính chất độc lập tương đối, chịu sự chi phối của phương pháp dạy, song nó cũng ảnh hưởng trở lại phương pháp dạy. PPDH là cách thức hoạt động phối hợp thống nhất của GV trong quá trình dạy học, được tiến hành vai trò chủ đạo của GV dạy HS, mang đặc điểm của phương pháp nói chung, bao gồm cả mặt khách quan và mặt chủ quan. Mặt khách quan là những quy luật tâm lý, quy luật dạy học chi phối hoạt động nhận thức của người học mà giáo dục phải ý thức được. Mặt chủ quan là những thao tác, những hành động. PPDH chịu sự chi phối của nội dung dạy học cụ thể.

Như vậy, phương pháp dạy học là tổng hợp các cách thức hoạt động phối hợp, tương tác giữa giáo viên và học sinh, nhằm giúp học sinh chiếm lĩnh hệ thống kiến thức khoa học, hình thành hệ thống kỹ năng, kỹ xảo, thực hành sáng tạo và thái độ chuẩn mực, theo mục tiêu của quá trình dạy học.

Từ khái niệm về phương pháp dạy học kết hợp với đặc thù của bộ môn, chúng tôi nhận định phương pháp giảng dạy sáo Recorder là hệ thống các quyết định,

EDUCATION

hành động và quy trình có mục đích mà giáo viên (GV) thực hiện giảng dạy để trao truyền cho HS một cách có hiệu quả các kiến thức lý thuyết, thực hành các kỹ thuật, kỹ năng, kỹ xảo nhằm đạt được mục tiêu đề ra.

Một số phương pháp giảng dạy sáng Recorder nổi bật, được áp dụng phổ biến hiện nay.

Phương pháp dùng lời bao gồm: phương pháp thuyết trình - diễn giải và phương pháp vấn đáp. Phương pháp thuyết trình - diễn giải là một trong những phương pháp giảng dạy truyền thống được sử dụng rộng rãi trong trường học cho đến ngày nay. Tuy nhiên, đối với từng nội dung dạy học cụ thể mà thời lượng và đối tượng sử dụng phương pháp dùng lời nhiều hay ít như Lịch sử âm nhạc, Thường thức âm nhạc, Phân tích tác phẩm sẽ sử dụng phương pháp này nhiều hơn là các nội dung đọc nhạc, học hát và nhạc cụ. Trong trường học, phương pháp này thường được dùng trong các trường hợp đề giới thiệu tác giả tác phẩm, giới thiệu nội dung, cách thể hiện sắc thái, thảo luận, kể chuyện âm nhạc, đặt câu hỏi tương tác, gợi mở, ổn định tổ chức lớp học, nhắc nhở, động viên, khen thưởng, củng cố, dặn dò. Dùng lời đối với việc dạy học môn Âm nhạc không phải là phương pháp cơ bản nhất, quan trọng nhất nhưng không thể thiếu vì nó hỗ trợ đắc lực cho các phương pháp khác. Để thực hiện hiệu quả phương pháp dùng lời, người dạy cần lưu ý khi diễn đạt ngắn gọn, xúc tích, tường minh, chính xác, dễ hiểu, có sự chuẩn bị để khi nói tự tin, lưu loát, tránh nói ngọng, nói ấp úng. Người GV cần có ngôn ngữ mô phạm, giọng nói chuẩn mực. Phương pháp dùng lời thường được sử dụng cùng các phương tiện dạy học để lời giảng có tính thuyết phục, dễ hình dung và gắn với thực tiễn. Đôi khi hướng dẫn HS hay khi nhắc nhở, GV cần dùng khẩu lệnh, rõ ràng, dứt khoát. Với đặc thù môn Âm nhạc, để cảm nhận được âm thanh, giai điệu, tiết tấu, GV cần có vốn từ vựng phong phú để diễn tả được sâu sắc tính chất, màu sắc, thông điệp của tác phẩm. Bên cạnh đó, GV cũng cần đổi tân suất việc sử dụng những từ ngữ, thuật ngữ chuyên ngành để phù hợp với mức độ hiểu biết của HS.

Phương pháp vấn đáp là phương pháp sử dụng hỏi - đáp trong dạy học âm nhạc. Đây cũng là một phương pháp giảng dạy hiệu quả trong việc truyền đạt kiến thức âm nhạc cho HS. Điều quan trọng nhất của phương pháp này là các câu hỏi. Việc xây dựng và vận dụng hợp lý các câu hỏi không chỉ giúp GV nhanh chóng tạo ra bầu không khí sôi nổi trong lớp học, tạo điều kiện cho sự tương tác tích cực giữa thầy - trò mà còn kích thích tư duy và kiểm tra được mức độ nắm vững kiến thức, kỹ năng âm nhạc của HS.

Phương pháp trực quan là phương pháp dạy học sử dụng giáo cụ trực quan như: tranh ảnh, mô hình,

video clip... nhằm minh họa và mở rộng kiến thức, tạo sự sinh động cho giờ học.

Phương pháp trình bày, trình diễn tác phẩm trong dạy học âm nhạc nói chung và sáng Recorder nói riêng cũng chính là một dạng thức của phương pháp trực quan. Việc trình bày/ trình diễn tác phẩm là một khâu hết sức quan trọng mang đến cho HS vẻ đẹp hoàn chỉnh của tác phẩm thông qua tiếng sáng biểu cảm của GV. Do vậy, khi trình bày tác phẩm, GV cần nghiên cứu để hiểu sâu sắc nội dung, tư tưởng của tác phẩm đồng thời tìm tòi cách thể hiện sáng tạo. Phương pháp này thường được sử dụng ở bước làm mẫu hoặc sau khi đã học xong bản nhạc.

Phương pháp thực hành - luyện tập là việc GV hướng dẫn HS lặp đi lặp lại nhiều lần những hành động nhằm hình thành và phát triển những kỹ năng, kỹ xảo. Trong dạy học sáng Recorder, phương pháp thực hành - luyện tập thường được áp dụng khi học nốt mới, ôn tập lại các nốt đã học, áp dụng vào bản nhạc cụ thể...

Phương pháp học trực tuyến e-learning (e-learning viết tắt từ electronic learning) là phương pháp học sử dụng các phương tiện máy tính, thiết bị thông minh như máy tính bảng, điện thoại có kết nối mạng internet nhằm lấy tài liệu học cùng việc trao đổi, tương tác từ xa mà không cần đến lớp. Với e-learning người dùng không bị giới hạn bởi không gian lớp học và thời gian mà có thể tham gia đào tạo từ khắp nơi trên thế giới, hai mươi tư giờ một ngày, bảy ngày một tuần. Thay vì phải đến lớp học theo một thời gian cố định, HS có thể học tại nhà, tại xe buýt ... vào những khoảng thời gian rảnh rỗi. Không chỉ dừng lại ở việc xem ví dụ minh họa trực quan, video bài giảng một cách thụ động, người học còn có thể tương tác với bài học thông qua các quiz (câu đố, câu hỏi), trò chơi được thiết kế sáng tạo, công phu nhờ sự hỗ trợ của công nghệ multimedia để tăng sự hấp dẫn và khả năng tập trung. Khi đó, GV giảng bài ở lớp học trực tiếp sẽ tương ứng với các video bài giảng. Trong lớp học ảo, các bài giảng với định dạng scorm, tài liệu tham khảo là các file (zip, pdf, word, powerpoint) tài liệu đính kèm trên hệ thống. Các tương tác trao đổi ở lớp học truyền thống sẽ tương ứng với các diễn đàn (forum) tương tác thảo luận, các hoạt động bài tập nhóm trên e-learning. Khi mới ra đời, phương pháp học tập trực tuyến e-learning chỉ là một phương pháp học tập tương tác một chiều như là đọc các tài liệu, xem các video trên mạng, chủ yếu là tương tác một chiều giữa học viên và máy tính. Ngày nay, dưới sự tác động tích cực và phát triển mạnh mẽ của thời đại 4.0 e-learning còn tạo được sự tương tác đa chiều giữa các học viên, GV và máy tính thông qua các video tương tác, gamification (trò chơi có khen thưởng). Điều thú vị ở phương pháp này là nội dung các bài học thường xuyên được cập nhật và đổi mới để đáp

EDUCATION

ứng một cách phù hợp nhất cho HS. Áp dụng PPDH trực tuyến để giảng dạy sáo Recorder cho HS là một phương pháp mang lại hiệu quả cao cho người dạy và người học. Với phương pháp này HS có thể xem trước các video bài dạy hoặc xem đi xem lại để luyện tập được tốt hơn do thời lượng học trên lớp rất hạn chế mà một GV đứng lớp chưa thể bao quát và sửa được cho từng HS.

Một số PPDH tích cực mà GV có thể áp dụng trong quá trình giảng dạy để phát huy được hết khả năng của HS cũng như tạo không khí lớp học sôi nổi như: PPDH theo nhóm, phương pháp giải quyết vấn đề, phương pháp sắm vai, phương pháp trò chơi, dạy học theo dự án, sân khấu hóa, ... và nhiều phương pháp khác.

Thông thường để mở đầu hoặc kết thúc tiết học, GV thường dùng phương pháp kiểm tra, đánh giá để nắm bắt tình hình ôn tập bài cũ và học bài mới của HS. Không những vậy, phương pháp kiểm tra đánh giá, tổng kết còn là khâu quan trọng để khép lại một chu trình tất yếu sau khi đã tiến hành các bước nhỏ. Tuy nhiên, do thời lượng có hạn của môn học cũng như yếu tố đặc thù của môn Âm nhạc nên để có một giải pháp thích hợp cho phương pháp này là một điều xưa nay làm phiền nhiễu nhiều GV đứng lớp. Bởi vì môn Âm nhạc rất khó để đánh giá bằng kiểm tra viết khi hầu hết các nội dung là thực hành như đọc nhạc, thổi sáo. Kiểm tra vấn đáp, trình diễn cá nhân HS thì thời lượng 45 phút là không kịp kiểm tra cả lớp. Kiểm tra tập thể thì GV khó bao quát sửa lỗi kịp thời. Vậy nên trong quá trình giảng dạy, GV kiểm tra thổi sáo theo nhóm nhỏ, khoảng 3-4 em HS trong một nhóm. Thực tế đây chưa phải là giải pháp hoàn hảo nhưng cũng khá ưu việt và mất ít thời gian hơn nhưng có thể kiểm tra được toàn bộ lớp học. Đánh giá HS dựa trên ý thức học tập, thái độ và sự chăm chỉ luyện tập qua từng tiết học. GV luôn có sự động viên, khích lệ, truyền động lực cho HS bằng ngôn từ, hành động cụ thể và cố gắng đánh giá một cách tích cực, khách quan để HS có niềm tin, có tinh thần học tập.

Bên cạnh các PPDH tích cực, GV cũng cần áp dụng một số kỹ thuật dạy học phổ biến để hỗ trợ hiệu quả cho việc phát triển năng lực chung cho HS trung học cơ sở như: Kỹ thuật chia nhóm, kỹ thuật giao nhiệm vụ, kỹ thuật đặt câu hỏi, kỹ thuật động não, kỹ thuật bể cá, kỹ thuật mảnh ghép, kỹ thuật khăn trải bàn, kỹ thuật KWL ... và nhiều kỹ thuật dạy học khác.

2. Biện pháp dạy học sáo Recorder

Theo Từ điển tiếng Việt: Biện pháp là cách làm, cách giải quyết một vấn đề cụ thể [12, tr.62]. Quan điểm đưa ra trong Từ điển tiếng Việt về khái niệm biện pháp là khái quát và chính xác. Theo đó, biện pháp là cách làm, cách giải quyết một vấn đề cụ thể. Biện

pháp có thể được hiểu là phương thức, cách thức hành động cụ thể để thực hiện một công việc, giải quyết một vấn đề nào đó. Tuy nhiên, quan điểm này cũng có một số hạn chế. Thứ nhất, quan điểm này chưa đề cập đến vai trò của biện pháp trong việc giải quyết các vấn đề. Thứ hai, quan điểm này chưa đề cập đến các tiêu chí để phân loại biện pháp.

Theo Từ điển mở Wiktionary thì: “Biện pháp là một danh từ được hiểu là cách làm, cách giải quyết một vấn đề cụ thể như: biện pháp hành chính, biện pháp kỹ thuật, có biện pháp đúng...” [13, tr.1]. Quan điểm của Từ điển mở Wiktionary về khái niệm biện pháp là khá hợp lý và chính xác. Biện pháp được hiểu là cách làm, cách giải quyết một vấn đề cụ thể. Quan điểm này phù hợp với thực tế, bởi trong cuộc sống, con người luôn phải đối mặt với những vấn đề cần giải quyết, và để giải quyết được vấn đề đó, chúng ta cần có những biện pháp phù hợp. Tuy nhiên, cũng cần lưu ý rằng, biện pháp có thể là một hành động cụ thể, hoặc một hệ thống các hành động, cách thức tác động. Biện pháp có thể là đơn lẻ, hoặc kết hợp với các biện pháp khác. Biện pháp có thể được áp dụng trong một thời gian ngắn, hoặc dài hạn.

Từ những quan điểm trên, có thể hiểu: Biện pháp là cách làm, cách giải quyết một vấn đề cụ thể. Biện pháp có thể là một hành động, một quy trình, một phương pháp, một công cụ, một giải pháp,... được sử dụng nhằm đạt được một mục tiêu nhất định.

Biện pháp dạy học là yếu tố quan trọng quyết định đến chất lượng dạy học. Sáo Recorder là một loại nhạc cụ có cấu tạo đơn giản, dễ học, phù hợp với nhiều đối tượng HS. Tuy nhiên, để học tốt sáo Recorder, HS cần được trang bị những kiến thức và kỹ năng cơ bản về nhạc lý, kỹ thuật thổi sáo, cách đọc bản nhạc. Việc nghiên cứu về biện pháp dạy học sáo Recorder sẽ giúp GV tìm ra những phương pháp giảng dạy phù hợp, giúp HS tiếp thu kiến thức và kỹ năng một cách dễ dàng, hiệu quả.

Với cách diễn giải và căn cứ khái niệm biện pháp ở trên, có thể hiểu: Biện pháp dạy học sáo Recorder là những cách thức, phương pháp mà giáo viên sử dụng để truyền đạt kiến thức, kỹ năng về sáo Recorder cho học sinh. Để việc dạy học đạt hiệu quả, giáo viên cần lựa chọn và sử dụng các biện pháp phù hợp với đối tượng học sinh, nội dung bài học và điều kiện thực tế của nhà trường.

KẾT LUẬN

Giáo dục nghệ thuật nói chung và giáo dục âm nhạc nói riêng là một thành phần không thể thiếu trong giáo dục bắt buộc ở hầu hết các nước trên thế giới. Giáo dục Âm nhạc không chỉ đem lại sự phát triển nhân cách và những kỹ năng xã hội. Hiện nay, sáo

EDUCATION

Recorder đã được dạy phổ biến cho cấp tiểu học và THCS ở nhiều quốc gia. Việc đưa sáo Recorder vào dạy học có thể sẽ là công cụ đắc lực cho các buổi sinh hoạt, vui chơi tập thể của HS trong nhà trường. Để nâng cao hiệu quả việc dạy sáo Recorder trong môn Âm nhạc, GV cần phải tự học nhạc cụ này và tìm hiểu về PPDH, lớp học cũng cần có một vài phương tiện hỗ trợ như giá để bản nhạc, đàn phím điện tử, nhạc cụ gõ,... Cần kết hợp hòa tấu sáo Recorder với nhạc cụ gõ và biểu diễn bài hát, để giúp HS được trải nghiệm và phát triển được các năng lực thực hành, cảm thụ, ứng dụng âm nhạc, góp phần phát triển năng khiếu âm nhạc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Phan Trần Bằng (2001), *Phương pháp giảng dạy âm nhạc trong nhà trường phổ thông, tái bản lần thứ nhất*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
2. Ban chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam (2013), *Nghị quyết số 29-NQ/TW “Về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa - hiện đại hóa đất nước trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng Xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế”*.
3. Trần Thị Duy Bình (2019), *Dạy học âm nhạc cho trẻ 5-6 tuổi ở Trường mẫu giáo An Bình, Quận Bình Tân, Thành phố Hồ Chí Minh*, Luận văn Thạc sĩ Lý luận và Phương pháp dạy học Âm nhạc, Trường Đại học Sư phạm nghệ thuật Trung ương, Hà Nội.
4. Đỗ Thị Minh Chính (Tổng Chủ biên), Nguyễn Thị Thanh Bình (Chủ biên), Mai Linh Chi, Nguyễn Thị Phương Mai, Nguyễn Thị Nga (2022), *Âm nhạc 4 (Kết nối tri thức với cuộc sống)*, Nxb Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
5. Đào Ngọc Dung (2002), *Thuật ngữ âm nhạc*, Nxb Hà Nội, Hà Nội.
6. Vũ Dũng (2008), *Từ điển tâm lý học*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
7. Phạm Hữu Dực (2018), *Dạy học sáo trúc cho sinh viên Trường Đại học sân khấu - điện ảnh Hà Nội*, Luận văn Thạc sĩ Lý luận và Phương pháp dạy học Âm nhạc, Trường Đại học Sư phạm nghệ thuật Trung ương, Hà Nội.
8. Lê Việt Hải (2021), *Dạy học saxophone cho học viên hệ trung cấp quân nhạc Trường Đại học văn hóa nghệ thuật quân đội*, Luận văn Thạc sĩ Lý luận và Phương pháp dạy học Âm nhạc, Trường Đại học Sư phạm nghệ thuật Trung ương, Hà Nội.
9. Phạm Tú Hương (2001), *Lý thuyết âm nhạc cơ bản (Giáo trình đào tạo giáo viên Trung học cơ sở hệ Cao đẳng sư phạm, tái bản lần thứ 2)*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
10. Hồ Ngọc Khải, Nguyễn Thị Tố Mai, Nguyễn Văn Hào, Lương Diệu Ánh, Nguyễn Đăng Bửu, Nguyễn Thị Ái Chiêu, Nghiêm Thị Hồng Hà, Trần Vĩnh Khương, Trần Đức Lâm, Phạm Gia Hoàng My, Lương Minh Tân, (2022), *Âm nhạc 6 (Chân trời sáng tạo)*, Nxb Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
11. Tôn Nữ Diệu Linh (2020), *Nâng cao chất lượng dạy học âm nhạc khối 6 thông qua các giờ thực hành sáo Recorder tại trường Trung học cơ sở Nguyễn Tri Phương - Ba Đình - Hà Nội*, Luận văn Thạc sĩ Lý luận và Phương pháp giảng dạy Âm nhạc, Học viện Âm nhạc Quốc gia Việt Nam, Hà Nội.
12. <https://sites.google.com/glastonburyus.org> (Truy cập ngày 05/11/2023)
13. <https://vi.wiktionary.org/biến-pháp-Tiếng-Việt> (Truy cập ngày 06 tháng 11 năm 2023)